

Gamblers: Hans Kohlhaas (1981)

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTRIŽEK Z ČASOPISU

Ostravský večerník

- 2. VI. 1980

AK **S**oučasný anglický dramatik Jammes Saunders upravil pro divadelní uvedení povídku Heinricha Kleista Michael Kohlhaas. Její fabuli nechal v podstatě nezměněnou, zato však překřtil titulní hrdinu. Jeho literární jméno nahradil jménem skutečné historické postavy, jejíž vzpoura je námětem povídky. Saundersova adaptace má titul HANS KOHLHAAS.

Tato napohled malá změna není bezvýznamná. Protože nevyjadřuje pouze snahu po umělecké emancipaci Saundersově. Svědčí spíše o odklonu od nadosobně platné msty, jak ji poznáváme v metafyzicky založeném pojetí spravedlnosti u romantika Kleista, a naznačuje, že moderní autor chce chápat spravedlnost jako fakt sociální a její usku- tečňování jako součást revolučního historického procesu. Hlásí se ostatně dosti okázale k odkazu Brechtovu.

Kdybychom však Saundersovu dramatickou kompozici chtěli skutečně posuzovat podle principů divadla Brechtova, museli bychom jít k Brechtovi mladému, v jehož hrách převládal ještě prvek didaktický, jehož záměru se podřizovala i zjednodušená kresba postav i obnažená linie epického příběhu. Saundersův Hans Kohlhaas, kterého v československé premiéře uvedlo Divadlo Petra Bezruče, je rovněž komponován jako přímočarý sled obrazů ve strohých tazích černobílého dřevorezu. Tak je předložen divadlu, aby jej oživilo, aby plošná schémata postav naplnilo horkou krví. Zda bude čerpána z minula, či ze současnosti, to už ponechává na inscenátora. Mohou si vybrat. Ale musejí vědět

ZPOCHYBNĚNÁ OBĚŤ

že ne každá volba je schopna literu textu proměnit ve vášnivý život jeviště.

Zpočátku se zdá, jako by volba režiséra J. Janíka byla správná. Představení se hraje za plného světla na jevišti i v hledišti, jakoby za bílého dne. Dvě vypravěčky zůstávají převážně v prostoru obecn-

PETR PELZER v inscenaci hry Hans Kohlhaas.

Foto: VLADIMÍR DVOŘÁK

stva (M. Viková o poznání civilnější než více stylizující R. Rudnická), kolem odkryté dřevěné konstrukce (tentokrát je to ne dost funkční scéna M. Roszkopfové), jsou rozvěšeny kostýmy a za ní u stolu zasedají herci, kteří většinou představují několik postav, a hudebníci (hudba J. Tomšíček). V první Kohlhaasově scéně máme dojem, že začíná baladický příběh v příznačné naitivitě a čistotě tradičního lidového divadla. Záhy se však ukáže, že koncepci, která předznamenala vstup do hry, režisér opouští. Mění prostředky i výraz, množí vnější prvky s aktualizující funkcí (v kostýmech a hudbě), obětuje jim stylovou čistotu hry i její osobitý žánr. Přibývá groteskních momentů, hromaděných zejména na straně Kohlhaasových nepřátel. Nakonec pak i sám Kohlhaas kráčí k popravisti v županu. Tak se představení rozkládá v souhrn prvků, jejich sounáležitost nespřívá v přesvědčivou syntézu nové významové kvality. Konečným výsledkem je zpochybnění a zmarnění i vlastního Kohlhaasova zápasu o spravedlnost.

Této koncepci je obětován i slibně započatý výkon v roli titulní, již se Ostravě představil nově angažovaný, zkušený herec olomouckého divadla Petr Pelzer. Nejméně jí utrpěly z větších postav Čížkův kancléř Wrede, z epizod figury hrané V. Krátkým.

Ve všech oblastech tvořivé práce je hledání a experiment nenahraditelným předpokladem vývoje. V umění se však stává problematickým, zůstane-li účelem tím sou- běh, znejasňuje-li smysl vytvářeného díla a oslabuje-li jeho účín. [e]

Saunders: Hans Kolhaas (DPB)

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Nová svoboda, Ostrava

25. III. 1980

ze dne

Ceskoslovenská premiéra v DPB

HRA O DIVADLO

Hra Jamese Saunderse Hans Kolhaas v nastudování souboru DPB rozdělí diváckou obec s největší pravděpodobností na dva tábory. Prslušníci prvního budou v zásadě odmítat vyhraněnou poetiku Saundersovy hry, a to bez ohledu na výsledek inscenace. Jejich záporný vztah se bude realizovat spíše na půdě dramaturgie. Druzí naopak uvítají zajímavý dramaturgický čin (dramaturgyně A. Beránková) a budou se ptát, jak dalece se podařilo souboru vyrovnávat se s tím, co na našich jevištích není zrovna součástí běžného repertoáru.

Saunders je totiž výrazně poučen na principech brechtovského divadla, nevpraví číslý příběh, ale staví konstrukci, ve které příčiny a následky jsou řazeny podle zákonů logiky, faktu a zobecnění, vyplývajících denních maličkostí. Herec nemá možnost uniknout do labyrintu psychologických motivací, ale je nucen neustále předvádět možné jednání postav, zaujímat své vlastní stanovisko k předváděnému. A co je zřejmě nejdůležitější — v hierarchii prvků ztrácí svou prioritu a stává se jedním z mnoha prostředků, jak události sdělit. — Stejně jako slovo komentáře, znakovost rekvizity, kostýmu, či hudba. Mnohým na této poetice vadí její strohost, malá emotivnost, zdůraznění především rozumového výkladu události a zejména záměrné narušování divadelní iluze.

Ceskoslovenská premiéra Saundersovy hry v DPB (re-

zie J. Janík) klade hned řadu otázek, na které se neustále snaží odpovídat programově, ale konkrétním tvarem svého představení. Usilování o zájem diváka, schopnost přesného výkladu a jeho interpretace, herecké vyrovnaní se s neobvyklostí předlohy, stylová jednota hereckého projevu, jednota tvaru celého představení — to je jen několik z nich. Lze říci, že zápas tvůrců o zvládnutí mentálně pro nás vzdálené poetiky, přinesl řadu kladných výsledků. Především jsme byli svědky představení, jež akcentuje divadelní realitu, která je výkladem reality skutečné a ne jen pokusem o fotografii. Režisér komponuje s tímto vědomím celé představení a snaží se mu podříditi všechny prvky struktury. Výtvarnice M. Roszkopfová znovu potvrdila, že její bohatá fantazie a nápaditá výtvarná realizace není nikdy samoúčelná, ale vychází přesně z

citění tvaru textu a výkladu myšlenky. Hudba J. Pomšička nesloužila jako pouhá kulisa, ale byla jednou z nepochybně dramatických součástí představení. Herecký zápas se strukturou textu a tvarem představení byl nejsložitější. Zde se jednotnost stylu poněkud drobila, protože ne každý z představitelů dokázal proměnit své ustálené herecké návyky v kvalitu zcela novou, odpovídající dané poetice. Snad nejlépe se to zdařilo M. Čížkovi, J. Horákovi a B. Čvančarovi. Rovněž nový člen souboru Petr Pelzer v titulní roli přesvědčil o oprávněnosti zadání tohoto těžkého úkolu. Avšak pro všechny platí, že by premiérou neměla tentokrát skončit práce, že každá další příprava by měla být pokusem dostat se dál ve výkladu i kompozici tohoto podivného a krásného příběhu koňského handlíře Hanse Kolhaase. Dalo by se ještě s mnohým polemizovat [obsazení žen do rolí komentátorek větší domyšlení zapojení těchto dvou postav do jednání atd.], avšak není to v tuto chvíli nezbytné. Úkol byl nadmíru těžký a výsledek dokazuje, že divadlo musí jít svou cestou, hledáním hry a návratů k vlastní svébytnosti, což v žádném případě neznamená omezení společenské angažovanosti — ba právě naopak.

ŠÁRKA KOSKOVÁ

Saunders: Hans Kohlhaas

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA

odbor výstřižků

Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU

Zemědělské noviny, Praha

- 2. X. 1980

ze dne

Z divadelní Moravy

Přestože v našem divadle stále ještě převažuje dlouhá a plodná tradice jevištního realismu, přece jen je už dnešní obecnost na vyklé i na takové inscenace, které uplatňují důsledně tzv. antiiluzivní pojetí. To znamená, že představení není iluzivní nápodobou skutečností, ale usiluje o účinnou jevištní zkratku, která nezastírá, že jde jen o divadlo.

Takovou inscenací je i inscenace hry anglického dramatika Jamese Saunderse nazvaná Hans Kohlhaas, kterou uvedla před prázdninami v československé premiéře ostravské Divadlo Petra Bezruče. Autor využívá některých postupů brechtovského neiluzivního divadla: ve hře vystupují např. dvě komentátorky, které glosují i posunují děj kupředu, herci hrají (až na výjimky) dvě až čtyři postavy a do kostýmů se převlékají na jevišti.

V příběhu koňského handlíře Kohlhaase, který se vzbouří proti nespravedlnosti a v nerovném boji podlehne, si herci udržují odstup od postav, které představují či spíše předvádějí. Přesto mají dostatek prostoru k vytvoření bohatých charakterů: přesvědčivou postavu lidového Kohlhaase, který trvá na uplatnění spravedlnosti, vytvořil Petr Pelzer, nový člen divadla. Vítězslav Kryške zpodobnil handlířova protivníka rytíře Wenzela z Tronky a vystihl bohatý rejstřík ploch jeho jednání. Mírně groteskní nadsázku uplatňuje Bohuslav Čvančara v trojroli Martina Luthera, Himboldta a místodržícího Brandenburgu.

Jestliže přes dobré herecké výkony nedosahuje představení výrazného účinku, není toho

příčinou nezvyklá poetika (s kterou si divák brzy porozumí), ale ne vždy uvážlivá a k jádru sdělení hry zacílená práce režiséra Josefa Janíka. Režisér totiž rozměšlňuje děj zanášením podružných detailů. Mnohé z jeho nápadů jsou dokonce nejasné: proč je Kohlhaas, který svůj marný zápas mužně dovede do konce, při opravě oblečen do domácího županu? Scéna sestavená jen z holých praktikáblů a žebříků je zbytečně složitá a brání hercům i skupině hudebníků v přirozeném pohybu. [js]

Saunders, Hans Kohlhaas DPB Ostrava

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Nová svoboda, Ostrava

- 5. III. 1980

Hra současného anglického autora J. Saunderse v DPB

Před premiérou

^{JK} Divadlo Petra Bezruče v Ostravě připravilo na pátek 7. března premiéru hry současného anglického autora Jamese Saunderse Hans Kohlhaas. Inscenace vychází z motivů povídky Heinricha von Kleista o koňském handlíři z poloviny 18. století, kterého citlivý smysl pro spravedlnost, přivedl až na cestu rebelanta. Tento příběh z Německa, ještě plného důsledků velké selské války, bojů roztržštěných knížectví o moc, v době náboženských nesváří, zpracoval Saunders způsobem blízkým Brechtovu epickému divadlu.

Inscenací se dramatik ne chce snažit o vytvoření nějakého historického příběhu, ale prostřednictvím informací o jisté události a o lském člověku, v dané situaci pomoci vyznat se v problematických okamžicích, které člověka denně potkávají. James Saunders píše pro

divadlo, rozhlas a televizi přes dvacet let. Více než v londýnských divadlech se jeho hry hrají v ostatních městech Anglie. Často spolupracuje s amatérskými soubory a mnohé jeho hry získaly definitivní podobu, až když prošly týdny zkoušek a diskusí v těchto mla-

dých kolektivech. U nás byla zatím uvedena jeho hra Vůně květin v pražském Národním divadle.

Saundersovu hru Hans Kohlhaas nastudoval v překladu Ludmily Jánkové na scéně Marty ROSZKOPFOVÉ v československé premiéře režisér Josef JANÍK.

V titulní postavě se ostravskému publiku představí nový člen DPB Petr PELZER. Dále v inscenaci účinkují Vítězslav KRYŠKE, Ladislav BRÜCKNER, Jana POSTLEROVÁ, Arnošt BOROVEC, Jeroným HORÁK, Miloš ČÍZEK, Vladimír KRÁTKÝ, Bohuslav ČVANČARA, Kostas ZERDALOGLU, Miroslav KUDELA, Marie VIKOVÁ a Růžena RUDNICKÁ.

(AB)

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků
Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Ostravský večerník

17. III. 1980

STRÍPKY z kultury

Víte, že ...

... 15. ročník celostátní soutěžní přehlídky ACADEMIA FILM OLOMOUC 1980, se koná ve dnech od 13. do 17. dubna?

★

... Státní divadlo v Ostravě uvedlo 8. března na scéně operu Bedřicha Smetany Braniboři v Čechách a premiérové publikum jí přijalo s velkým nadšením?

★

... vřelý potlesk diváků

byl odměnou hercům Divadla Petra Bezruče, kteří k premiéře na 7. března nastudovali hru anglického dramatika Jamese Saunderse Hans Kohlhaas?

★

... na folkovém kolotoči, který se uskuteční v DK OKD v Ostravě-Porubě (ve dnech 28. března až 30. března), vystoupí hudební skupiny Entuziasté z Přerova, Brontosauři z Prahy, Spirituál kvintet z Prahy, Studio PF z České Lípy a řada dalších?

★

... ve výstavní síni Dita v Porubě trvá až do 25. března výstava obrazů Zdeňky Tylečkové?

(ke)

Saunders, Hans Kohlihaas

DPB Ostrava

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
odbor výstřižků

Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Lidová demokracie, Praha

ze dne 25. III. 1980

1 k Premiéra podle Kleista v Ostravě

Dívalo Petra Bezruče v Ostravě obohatilo svůj letošní repertoár čs. premiérou hry „Hans Kohlihaas“, kterou napsal na motivy novely Heinricha von Kleista současný anglický dramatik James Saunders. Kleistova novela vycházela ze staré lidové kroniky o povlivém a spořádaném obchodníkovi s koňmi Michaelu Kohlihaasovi, jenž se mstí za ukřivdění, bezpráví a hledá svým nekompromisním způsobem spravedlnost. Tragédie člověka, jenž se stává bojovníkem a rebellem (děj se odehrává v 18. st. v Sasku a v Brandiborsku), inspirovala anglického dramatika k dílu, které je zasazeno pirandellovskou poetikou i poetikou B. Brechta (tou nejvýrazněji), i moderní francouzskou a anglosaskou tvorbu, směřující k pozornému společenskému záberu. Je to zřejmé z celé struktury hry, z jejího ponoru do etických problémů, z jejího interpretování složitých otázek rovnice člověk a společnost, spravedlnost a bezpráví.

Dramatika J. Saunderse jsme před lety poznali jako autora hry Vůně květin, kterou nastudovalo ctitlivě a pozorně Národní divadlo Svět umělecký rukopis si vytvořil jako autor her divadelních, televizních i rozhlasových. Dokázala to už zmíněná hra Vůně květin a potvrzuje to nyní hra „Hans Kohlihaas“ v ostravské inscenaci.

Režisér J. Janík naznačuje celým inscenačním pojetím, že dobře cítil poetiku této hry, že si k ní našel i svůj realizační klíč. To je nesporně základem zjištění při sledování představení na jevišti Divadla P. Bezruče Scéna M. Roszkopjové pracuje se střídmými prostředky, k výraznému zaplnění a určení prostoru stačí několik dřevěných konstrukcí, jinak se zdá razněji divadelnost a divadlo. Doě vypravěčky — komentátorky (nahrazují původního jednoho komentá-

tora) posedávají v neutrálně černém kostýmu mezi dváky a postupně a střídavě komentují děj, přicházejí přitom k rampě či na scénu, aby opět usedly každá z jiné strany mezi dváky. Spojují jednotlivé scény, oznamují nám výsledky zápasů a bojů a jsou nenástiné a nerušivé: R. Rudnická i M. Viková vygražňují tento brechtovský princip, odstup od postav a událostí. Ale pak najednou se cítí uřetý rozpor mezi tím, co zamýšlel autor a co pochopil (byť ne ve všem, ale to není rušivé) i režisér, a co se snažil podat celým jevištním tvarem, a mezi tím, jak vede herce k naplnění svého inscenačního záměru. Jinými slovy: režie směřuje poučeně k brechtovskému podání, které si vyžaduje určitý odstup, nadhled, jakési komentování i hodnocení postavy a události, ale herci se ocitají v situaci, kdy většinou směřují k realisticko-psychologickému ztvárnění. Po pravdě řečeno, ne vždy a všude, nicméně inscenace je tím poznamenána.

Je nesporné, že je zde cítit zápas o tvar, že řada herců zde podává dobře modelované postavy. Mohli bychom to okamžitě doložit na postavě ústřední, pro niž má Petr Pelzer zjev, schopnost vidět postavu svého Kohlihaase v celém tom vývojovém oblouku — od poklidného, poctivého obchodníka, až po nesmlouvatelného rebela a opět k člověku, jenž poznal cestu za spravedlností i cenu svého zápasu. Lze připomenout i další herecké projevy: Vítězslav Kryške jako slabobský albista rytíř Wenzel z Tronky, Jana Postleová jako Alžběta, M. Čížek, V. Krátký, B. Cvančara, A. Borovec a další, kteří v několika postavách usilují o čitelnou zkratku a výraz. Ale i při tomto kritičtějšímu pohledu je to inscenace podnětná, zaujatá a divadelně poutavá. (jmk)